

MANGFOLDIGHED PÅ DEN DANSKE SCENE

En undersøgelse af holdninger og praktiske erfaringer med mangfoldighed og inklusion i dansk film og scenekunst.

VOL. 1: KUNSTSKOLERNE

Dansk Skuespillerforbunds
Ligebehandlingsudvalg har haft
samtaler med:

Den Danske Filmskole
Statens Teaterskole
Skuespillerskolen ved Aarhus Teater
Dramatikeruddannelsen ved Aarhus Teater
Skuespillerskolen ved Odense Teater
Det Danske Musicalakademi
Operaakademiet ved Det Kongelige Teater

INDHOLD:

- 03 **OM UNDERSØGELSEN**
- 04 **DEN DANSKE FILMSKOLE**
- 09 **STATENS TEATERSKOLE**
- 12 **SKUESPILLERSKOLEN VED AARHUS TEATER**
- 16 **DRAMATIKERUDDANNELSEN VED AARHUS TEATER**
- 23 **SKUESPILLERSKOLEN VED ODENSE TEATER**
- 26 **DET DANSKE MUSICALAKADEMI**
- 29 **OPERA-AKADAMIET VED DET KONGELIGE TEATER**

OM UNDERSØGELSEN

Som led i sit arbejde for inklusion og mangfoldighed i kulturlivet har fire medlemmer af Dansk Skuespillerforbunds Ligebehandlingsudvalg, Sandra Yi Sencindiver, Hassan Preisler, Johannes Mannov og Jakob Fauerby, besøgt de danske kunstscolers ledelser.

Formålet har været at afdække, hvordan skolerne forholder sig til mangfoldighed og inklusion. På møderne er der blevet fokuseret på hvilke holdninger, ledelserne har til emnet, hvilken modstand, de støder på, hvilke tiltag, der allerede er sat i gang, og hvilke mål og drømme, de har for fremtiden. Referaterne fra møderne er blevet godkendt af ledelserne, inden de er blevet bearbejdet af journalist Hanne Haverslev i samarbejde med Dansk Skuespillerforbunds Ligebehandlingsudvalg til denne tekst.

En kortere udgave af denne pjece med centrale citater fra samtalerne findes på www.skuespillerforbundet.dk under Faglig Service/Rapporter og Pjecer. På hjemmesiden kan du også læse mere om Ligebehandlingsudvalgets arbejde under Om Forbundet/Udvalg. Ligebehandlingsudvalget takker skolerne for at have lukket døre op for os!

DEN DANSKE FILMSKOLE

Samtale med rektor Poul Nesgaard (PN), leder af filmuddannelsen Jonas Wagner (JW), leder af tv-uddannelsen Arne Bro (AB), produktionsleder på animationsuddannelsen Paul Køster (PK) og koordinator for manuskriptuddannelsen Charlotte Omann (CO).

Af skuespiller Sandra Yi Sencindiver og skuespiller Hassan Preisler

AB: Vi bakser med et for lille rekrutteringsfelt i forhold til at kunne repræsentere mangfoldigheden i det omgivende samfund. Man kan nok ikke indføre kvoter på filmskolen for at komme dette til livs, men man kan have et oprigtigt ønske om, at minoriteterne føler, at de kan komme til orde og udtrykke sig. I den sammenhæng må vi hele tiden overveje, hvilke strategier vi anvender. Ved minoriteterne overhovedet, at vi findes, og er det overhovedet i deres overvejelser at søge filmskolen? En lang række samfundsgupper søger ikke filmskolen, og det er dybt problematisk. Vi repræsenterer for eksempel i dag ikke religiøst og politisk i bredden. Vi har en del 'bias-heder', som ikke er formulerede, men som bestemt manifesterer sig.

JW: Det er ærgerligt, for det er spændende med de særlige blik, som minoriteter kan have på samfundet. Naturligvis sejrer talentet i sidste ende, men på Filmskolen har vi en indbygget nysgerrighed overfor

særlige stemmer og oprindelser, da de jo besidder evnen til at perspektivere på ny. I år har vi tre 'brune' elever på instruktørlinjen. De kom alle ind, ikke fordi de er 'brune' men fordi, de er talentfulde, og de kan alle give hver deres bud på en ny samfundsfortolkning.

AB: Der er en korrupthed i den politiske konsensus. Vi kan ikke være en kunstscole i en demokratisk stat, hvis vi – skolen – ikke er demokratisk. Kan vi overhovedet kalde os et demokrati, hvis vores kulturinstitutioner ikke er demokratiske? Der opstår unødvendige spændinger i samfundet, når der er grupper, der ikke kan komme til udtryk, og vi har spillet fallit, hvis vi ikke træner folk i – og giver dem mulighed for – at udtrykke sig indenfor vores udtrykkessystemer – med hensigtsmæssighed.

JW: På vores skole søger vi det originale, det særlige, det specielle. Vores omgivelser er afhængige af ensartethed, mens vi her på skolen er så heldige, at vi hele tiden kan lede efter det særlige og usædvanlige.

PK: På kønsområdet efterstræber vi, at eleverne fordeler sig med 50 procent, selv om vores mål er at finde de bedste. Vi synes, vi har en pligt til at lade begge køn komme til orde, da begge køn jo har ophavsret i forhold til samfundet.

POTENTIALE FREM FOR TEKNIK

AB: Gennem tiden har alle vores optagelsesudvalg gået efter 'de bedste', og vi kunne simpelthen ikke få det til at stemme overens, at der blev ved med kun at være mænd på årgangene, når nu vi mente, at vi ønskede talent frem for køn. Indtil det gik op for os, at vi betragtede ansøgerne ud fra et bestemt perspektiv, som var med fokus på en særlig fortælleteknik. Det var en særlig teknik, som vi kendte godt, fordi den altid har været repræsenteret, og fordi den er kønsbestemt – maskulin. Da vi begyndte at fokusere på potentiale frem for teknik, så oplevede vi lige pludselig, at optagelserne blev langt mere jævnbrydigt fordelt mellem kønnene.

PN: I samfundet leder vi oftest efter det stabile og det sikre. En ordentlig kunstscole bryder stabiliteten, udfordrer det eksisterende og skaber dermed en samfundsnødvendig dynamik. Det skal kunstkolerne tage på sig.

JW: En af vores elever kalder sig 'brun'. Jeg oplever hende ikke som 'brun', men som fortæller. For mig var det underligt, at hun så sig som 'brun'. Men jeg ved, hun så noget ved sig selv, som ligger langt inde i en 'glemt' sammenhæng.

AB: Vi bliver konfronteret med vores egen selvmodsigende angst. På den ene side er vi bange for, at for eksempel en lesbisk

elev ikke får mulighed for at udtrykke sig ud fra sit perspektiv, på den anden side er vi bange for, at udtrykket defineres af os og vores forventninger til 'det særlige' hos denne elev. En elevs selvrealisering kan være problematisk, for det kan være yderst provokerende og forvirrende for en studerende at træde i dette 'scenerum', det er at realisere sig selv.

JW: En af mine elever er meget opmærksom på at caste etnisk varieret og inkluderende overfor mennesker med for eksempel handicap. Hun ønsker at udvide 'normaliteten'. Det har været en proces, som hun måtte gennemgå, og i dag fremstår det yderst naturligt i hendes film, at der castes 'utraditionelt'. Det har ingen betydning for publikums forståelse af filmens temaer.

AT UDFORDRE DET EKSISTERENDE GIVER HØJERE KVALITET

PN: Når TV2 holder fast i, at en studievært skal se ud, som han gør, så er det fordi de 'caster' ovenpå en eksisterende tradition, en i forvejen eksisterende fortælleteknik: 'Sådan gjorde vi i går, så sådan gør vi også i dag'. Vi forsøger på skolen at finde det nye potentiale, og derfor må vi se på vores egne vaner. Da vi for eksempel skiftede fokus fra teknik til potentiale i optagelsesprøverne og derfor fik flere kvindelige elever ind på skolen, fandt vi ud af, at udtrykket blev mere varieret og

dermed mere spændende. At udfordre det eksisterende giver altså højere kvalitet. Ud over den kunstneriske forpligtelse, skal en kunstscole forsøge at give plads til bredden i det erfaringsmæssige potentiale, således at vi alle kan komme til at høre vores egen stemme og føle behovet for at lære den bedre at kende.

AB: Det tager fem år at ændre noget! Diskriminationen er svær at slippe af med. Vi foretrækker også mennesker med 'sex' og skønhed. Selvom vi efterstræber kompleksitet, så er der mange 'vaner' i forhold til brunheden. De er der, men vi ønsker at udfordre dem. Det er klart, at vi alle arbejder med bestemte 'typer' indenfor filmen. Det, vi skal sikre os, er at de må ikke gå hen og blive træge eller samfundsskadelige.

” Vi taler hele tiden om talent og gode historier, men hvad med holdningerne? Hvad hvis nazisten har det vildeste talent? ”

PK: Jeg ville for eksempel gøre mig godt som nazistisk lejrkommendant med mit udseende. Men jeg er slet ikke hverken nazist eller særlig kommanderende. Som filmskabere må vi tage folk ind og tale med dem om, hvad deres holdninger er, baseret på deres forestillinger. Og vi må se på os selv og vores egne forestillinger om 'den

anden', og vi må se på vores egen tolerance. Jeg er for eksempel ikke sikker på, at jeg kan bære en nynazistisk elev på min linje. Vi taler hele tiden om talent og gode historier, men hvad med holdningerne? Hvad hvis nazisten har det vildeste talent? Vi er jo politiske og har derfor et stort problem i forhold til rummelighed på det politiske område.

KRAFTEN I PERSPEKTIVET GIVER FORTÆLLINGERNE STYRKE

AB: Diskussionen er allerede korrupt, for vi bør i virkeligheden kun se på talent og intet andet. Men det gør vi ikke. Hvis vi ikke anerkender og bryder med vores egne vaner, så vil vi blive ved med at vælge for eksempel de rødhårede fra, uden overhovedet at vide, at vi vælger dem fra. Det må vi ikke, for alle kunstnere har en eller anden form for 'eksil-erfaring', der er væsentlig. Det er meget svært at forestille sig en kunstner, der ikke føler eller har følt sig marginaliseret, og vi skal finde og udnytte dette.

JW: Vi tager dem ind på baggrund af præcis dette. Deres erfaringer indenfor marginaliseringen. Deres anderledes perspektiv.

AB: Det er ikke, fordi vi har særlige forventninger til deres 'anderledes perspektiv' – eller det forsøger vi ikke at have. Men kraften i perspektivet er det, der giver fortællingerne styrke, selv om de ikke

må ikke tvinges til at lave ting baseret på deres 'anderledeshed'.

JW: Den tidligere omtalte elevs målsætninger lever i hendes instruktioner og valg i forhold til cast. Hun bruger skuespillere af alle mulige etniske oprindelser i sine film, uden at historierne er forankret i ethniciteterne. Dermed fremhæver hun det fællesmenneskelige og udvisker forestillingerne om det etniske.

PN: Hvis denne elev var kommet ind på et senere tidspunkt i sit liv, ville hun måske have konfronteret sig mere med det etniske tema – i en mere direkte form. Vi ønsker, at det etniske kan komme til udtryk, hvis eleven har lyst. Vi er alle ramt af forskelligheder i vores sproglige udtryk. På det etniske område kommer dette tydeligst til udtryk. Hudfarve og sprog – eller accent. Derfor påvirkes kunstnere med etnisk 'eksil-erfaring' kraftigst. Der er et stort fokus på dette område, fordi det træder tydeligt igennem. På skolen kunne vi godt tænke os, at de særligt kraftige erfaringer trådte hurtigere igennem, sådan at det, vi endnu i dag betragter som særegent, kan blive alment tilgængeligt. Det vil betyde, at eksempelvis en 'brun' karakter i en film ikke vækker tanker om det etniske men om det følelsesmæssige – slægtskabet frem for etnificeringen.

JW: Problemet i den sammenhæng er, at de, der bestiller instruktørens arbejde, ofte er meget bange for forandring. Så dem skal man tale med. Når en af vores elever for eksempel ønsker et postbud, der har en anden farve end hvid eller har et handicap, så kommer de til at stå over for en udfordring, når de kommer ud i branchen. Ofte må de gøre deres politiske castings bag om producentens ryg.

AB: Enhver kunstner må have det som en del af sin politik at gøre sig afhængig af kompleksiteten. Det er klart at det endimensionelle også kan have relevans. Det kan i særlige tilfælde være yderst hensigtsmæssigt. Men det må vælges til og ikke følges blindt.

VORES FORTÆLLINGER ÅBNER SIG MERE OP MOD VERDEN

PK: Der er mange typer fortællinger at fortælle. Der er dem, der laves om Danmark, som kun kan forstås i Danmark. Sådan er de fleste endnu. Men vores fortællinger åbner sig mere og mere op mod verden, og fremtidens fortællinger bliver mere komplekse i takt med at samfundet ændrer sig. I USA har fortællinger med en mexicansk hovedkarakter kæmpe relevans på grund af den amerikanske demografi. I Danmark vil historier med bestemte samfundsgrupper få stor relevans i fremtiden. Det kommer lige om lidt.

PN: Når vi på filmskolen møder modstand, så er det aldrig på grund af vores valg i forhold til minoriteter, for eksempel etnisk/ikke etnisk, men fordi vi arbejder med kompleksitet og er 'intellektuelle'. Problemet i vores samfund er trangen til det endimensionelle. Der er en forestilling om, at det komplekse skal undgås og det intellektuelle afvises. Vores frustration på skolen ligger i, at vi ikke 'må' være komplekse og intellektuelle.

” Jeg kender ikke en eneste 'brun' skuespiller, der ikke er frustreret ”

JW: Jeg mener, at 'brune' skuespillere kan gøre meget ved ikke at tage de roller, der tilbydes dem. Det ville være super tankeprovokerende at blive konfronteret med vores fordomme af vores skuespillere. Man må spørge sig, om det multikulturelle snart bliver en naturlig del af filmbranchen, for det er det ikke i dag. 'Brune' skuespillere kan gøre meget gennem sådan en tankeprovokation, for det handler om ubetænksomhed. Men hvis den ikke anfægtes, vil den ikke gå væk. Dette er en generel nødvendighed: Vi må alle diskutere vores roller og udfordre endimensionaliteten i identiteterne. Vi skal forfølge det ud fra et kunstnerisk perspektiv. I skal gøre det, og vi skal gøre det. Hvad er den almene opfattelse af 'brune' danskere medieret af

medierne? Endimensionel. Ligesom opfattelsen af Danmark ofte er, at vi ikke er et multikulturelt samfund. Så længe det er sådan, vil al diskussion være forlist. Det er her, I skal tage fat. For vores og for jeres skyld. Det handler om, at vi skal afstemme vores billede af Danmark med virkelighedens Danmark, for et fornægtende udsyn er vanvittigt.

AB: Jeg ville sige 'ja' til rollen og snige min hemmelige mission om kompleksitet ind i alt, hvad jeg gør. Vi har et fællesmenneskeligt begær for det komplekse og for at skabe dybde, for vi ved dybest nede godt, at den stereotype 'arabiske terrorist', som vi bliver ved med at skabe, er skadelig for vores samfund.

CO: Filmbranchen er desværre meget doven i forhold til det her. Jeg kender ikke en eneste 'brun' skuespiller, der ikke er frustreret. DR er meget diskriminerende i sin casting. Arabere spiller persere og persere spiller arabere, men ingen af dem kan spille danskere. Mange farvede skuespillere er opgivende, og det er en skam, for der er en stor talentmasse derude, der kunne bidrage til at udvikle vores fælles kunst – i stedet bidrager de til klichéen ved at spille stereotype roller i kedelige episoder af Livvagterne. Jeg ville ønske, den ny generation af tv-folk og filmmagere snart kom til og kom til for at forandre tingene. Vi trænger til det.

STATENS TEATERSKOLE

Samtale med rektor Sverre Rødahl (SR), leder af instruktøruddannelsen Inger Eilersen (IE), leder af skuespilleruddannelsen Joen Bille (JB), leder af danseformidleruddannelsen Sheila de Val (SDV), administrationschef Christine Dalhoff (CD).

Af skuespiller Sandra Yi Sencindiver og skuespiller Hassan Preisler

SR: Vi sidder her og taler skuespil, men i virkelighed burde vi være opmærksom på, at hvis vi har et mål om at skabe ligestilling, så gælder det også for scenograf- og instruktøruddannelsen. På scenografuddannelsen er der stort set kun kvinder.

JB: På denne skole består ledelsen primært af kvinder, men vi går efter at finde den bedst egnede. Fagligheden står øverst, kønsfilteret er sekundært. Der er stor ligestilling blandt de ansatte. Sådan har det altid været, selv om vi må sige, at vi altid har valgt den bedste. På danseområdet er der ikke ligestilling. Vi mangler mandlige ansøgere. På skuespillerlinjen er det ligeligt fordelt mellem mænd og kvinder, og vi har en elev med anden etnisk baggrund på hver årgang. Men vi afviser positiv særbehandling, for vi mener, det vil udvande kunsten.

Jeg har haft diskussionen med eleverne om deres fremtidsudsigter, for eksempel

hvis de har anden etnisk baggrund. Jeg har oplevet elever, hvis fremtidsudsigter gjorde dem deprimerede, og jeg har oplevet tidligere elever, der har været gode til at styre udenom de etniske roller. De sidstnævnte kan i dag bruges i alle roller.

SDV: Vi skal ligge i forkant i branchen, for branchen er meget mere konservativ, end skolen er. Det kæmper vi for som skole. Samtidig skal vi være i dialog med branchen og vise den samfundsudviklingen i praksis. Vi viser for eksempel, at man sagtens kan blande og bytte roller i forhold til etnicitet og køn, og at det kan være forholdsvis ligegyldigt om personen 'passer' eller ej.

” Der er heldigvis en udvikling på vej, og i den sammenhæng drejer det sig om at gå foran og vise menneskelige historier frem for 'racemæssige' historier ”

Der er heldigvis en udvikling på vej, og i den sammenhæng drejer det sig om at gå foran og vise menneskelige historier frem for 'racemæssige' historier. På den måde følger vi med den globale udvikling, og vi giver plads til nye, moderne rollemodeller, der har almenmenneskelige stemmer. I den udvikling får vi skabt nye billeder, der

er knyttet til etniciteten i den gammeldags forstand, som de ofte er.

Vi har haft elever, der var bekymrede over, at de var muslimer i skolesammenhæng, men vi blander os ikke i elevernes religion. Vi går efter det største talent uanset religion, etnicitet og køn.

Selvom vi har flest kvindelige ansøgere, så ender det altid med at være omkring 'fifty-fifty' mod slutningen. Jeg ved egentlig ikke, hvorfor det er sådan. Er mænd sejere? Det er i hvert fald meget praktisk, at det er sådan, for det er mere praktisk anvendeligt at have lige mange mænd og kvinder på årgangene. Derfor tilstræber vi da også, at der er lige mange, selvom vi ikke har deciderede kvoter. Fordelen er, at det skaber dynamik og diskussioner, når der er kønsmæssig diversitet.

I forhold til, hvorfor det ender med, at der er lige mange kandidater mod slutningen, når nu der er så markant flere kvindelige ansøgere, så kan det da godt være, at vores ubevidste spiller en rolle. Man kan ikke vide det. Vi har ændret optagelsesprøverne, så de tilgodeser den mellem-menneskelige dialog og ikke kun det verbale talent, for på den måde at give de kvindelige ansøgere mere spillerum. I år har vi fem drenge og tre piger. Vi ønsker ikke den sammensætning, men sådan blev det. Er det retfærdigt? Er pigerne mindre

egnede? Det er svære spørgsmål. Det blev sådan i år, fordi der var fem meget egnede drenge. Men der er en smertegrænse. Det er klart.

OPSØGENDE ARBEJDE I FORHOLD TIL BESTEMTE SAMFUNDSGRUPPER?

SDV: På danseuddannelsen er der en klar overvægt af kvinder. Vi opsøger de forberedende skoler for at få flere mænd til at søge ind på dans.

JB: Sådan noget er meget samfundsbestemt. Det er kvindeligt eller homoseksuelt at danse – i samfundets øjne. I forhold til skuespilleruddannelsen, tror jeg, at mændene måske gør sig mere umage. Tilbage til dans: Man har et ønske om ligestilling og er derfor mere positivt stemt overfor mandlige ansøgere og opmuntrer mænd til at søge ind.

SR: Skal man lave opsøgende arbejde i forhold til bestemte samfundsgrupper? Fremstiller vi i dag mænd som positive forbilleder, når vi udsender vores materiale? Eller de hvide? Hvis det er tilfældet, så skal vi måske også gøre det i forhold til de grupper, der er underrepræsenterede.

JB: Vi bokser med mange fordomme overfor kunstmiljøet i bestemte miljøer. Her ville ligebehandlingsudvalget måske kunne gøre en indsats for at nedbryde fordommene over for os. Vi kan selv gøre en del også,

og hvis vi for eksempel står med to lige gode ansøgere, så vælger vi den, der repræsenterer minoritetsgruppen.

SR: Det her handler om hele skolen. Måske skulle vi lave alt vores materiale på for eksempel arabisk, sådan at forældrene kan læse sig til, hvad det vil sige at gå på den her skole.

Dog må jeg sige, at de skal have et sprog for at gå her. De skal kunne tale dansk. I forhold til de ansatte, så glimrer de ved deres hvidhed, så det kan være, at vi ikke er gode nok til at annoncere.

MAN SKAL BRUGE SINE RØDDER TIL AT UDTRYKKE SIG

IE: Blandt danskere af anden etnisk herkomst er der virkelig få, der søger ind på instruktør- og scenografuddannelsen. Det er samme billede som vores del af branchen og det offentlige image, tv-kanalerne etc. I Norge og Sverige er tv meget mere inkluderende. Jeg synes, I skal tage rundt og tale med teatrenes bestyrelser om, hvad de gør. Og ledelserne. Der er mange, der skal bevidstgøres.

For eksempel skal vi bevidstgøre os selv om, at dramatikere gennem rigtig mange år kun har været mænd og stille spørgsmål til deres valg af karakterer, konflikt og øvrige fremstilling. Men vi må ikke glemme, at det også er en sandhed, at det er utrolig

svært at komme ind på skolerne. Det er et nåleøje, og det kræver et stort talent.

SR: Vi forsøger at ligge et hestehoved foran branchen og publikum, fordi vi mener, at kunsten afhænger af nye input, og fordi vi mener, at det er en samfundsmæssig forpligtigelse, vi har. Vi kan jo alle sammen sidde her og blive enige om det og alt andet. Men hvordan kommer vi ind bag det og finder noget nyt? Hvilke konsekvenser har det for eksempel, når vi kun har mandlige dramatikere, der skildrer sig selv og hinanden? Måske skal man begynde at bruge sin minoritetsstatus, for eksempel sin etnicitet, som kunstnerisk kraft.

JB: Man skal bruge sine rødder til at udtrykke sig. Jeg kommer i øvrigt til at tænke over, om branchen måske tager et unødvendigt hensyn til publikum af kommercielle hensyn. Jeg har spillet Hella Joofs far uden, at der var nogen, der tog anstød af det. Hun er sort, og jeg er hvid.

SDV: Indenfor dansen og operaen har vi aldrig måttet tage hensyn til hudfarve. Af en eller anden årsag har det været helt tilladt at ophæve de barrierer.

JB: Det 'realistiske' indenfor film og teater er nok den sidste bastion på det 'racerene' område, fordi vi stadig undervurderer publikums evner og intelligens i den sammenhæng.

SKUESPILLERSKOLEN VED AARHUS TEATER

Samtale med rektor Eva Jørgensen.

Af skuespiller Sandra Yi Sencindiver og skuespiller Hassan Preisler

Selvfølgelig skal man afspejle mangfoldigheden. Alt andet er fallit. Desværre er det meget tydeligt at se, hvor pengene i samfundet findes. Det er stadigvæk den hvide mand, der finansierer den hvide mands elever. Han sidder på magten, han bestemmer, hvem der skal have penge. Sådan er det. Hele diskussionen om ligebehandling er en diskussion om dominans og magt – og om demokrati. Men vi må forsøge at skille diskussionen fra det private, for i den anden ende af spektret ser jeg forestillinger og tiltag, der i forskellige grader er politisk korrekte, men som mangler en kunstnerisk kvalitet. De bliver for farvet af missionen og det private.

Alligevel vil jeg insistere på, at kunstnere er - og skal være - uregerlige, og derfor vil der altid opstå noget nyt, når kunstnere er involveret. Derfor er det så vigtigt i den sammenhæng, at uddannelsesinstitutionerne ikke forholder sig diskriminerende, for så lukker vi for fornyelsen. Kunsten har et begær efter anderledeshed, og det er vigtigt at skuespillerskolerne ligger længere fremme end den kommercielle film- og musikindustri, for vi skal føde fremtidens udtryk. Det er, når jeg rejser, at jeg ser fremtidens danske kultur. I England

kan en karakter være læge først og fremmest, ikke bare pakistaner, for eksempel i tv-serien East-Enders, der er bred folkelig underholdning. Den slags konkrete udtryk for bevidste valg findes endnu kun i meget ringe omfang i dansk tv, og jeg glæder mig til den dag, hvor vi finder ud af, at ligebehandling er, når mennesket ikke defineres af, hvordan det ser ud.

” Der burde jo ikke være noget i vejen for, at en dværg kan spille en professor i psykologi ”

Når det kan udfylde alle slags roller uden hele tiden at skulle forholde sig til sin etnicitet. I hvilken grad konfliktstoffet i øvrigt defineres af etniciteten er en fleksibel diskussion, som vi må tage. Ellers træffer vi kunstneriske valg med politisk konsekvens pr. automatik, og det er ikke smart. Der burde jo ikke være noget i vejen for, at en dværg kan spille en professor i psykologi. Samtidig ved jeg godt, at den blinde pige altid vil være blind. Jeg mener bare, at stereotyperne underminerer os. De kræver et eftersyn, for det er problematisk, når vi gør undtagelsen til reglen og definerer andre mennesker ud fra vores snævre forestillinger om dem. For ikke så længe side var jeg i Norge, hvor jeg kørte i taxa to gange. Den ene gang var med en sort fyr, der ikke kunne et ord norsk, og vi

måtte finde vej ved hjælp af hans GPS. Den anden gang var med en sort fyr, der talte flydende norsk og kendte hver en krog af sin by. Men hvilken karakter skaber vi ud fra vores oplevelser? Lader vi blindt vores oplevelser diktere af vores forprogrammerede forestillinger, eller tager vi imod den virkelighed, vi præsenteres for?

PLADS TIL AT FORTÆLLE SIN EGEN HISTORIE

Når alt kommer til alt, så handler det om tilgang. Hvordan får den sorte fyr plads til at fortælle sin egen historie, ikke min fortælling om ham? Hvad med det barn på hvis forældres sofabord, der ikke ligger The New Yorker, hvordan får hun tilgang til at fortælle?

Repræsentationen her på skolen er rimelig høj. Men hvad kan vi gøre for at fastholde vores ønske om mangfoldighed? Jeg ville gerne, hvis der fandtes finansielle midler til det, have oversat materiale om skolen til andre sprog end dansk, så forældrene til ansøgere med anden etnisk/kulturel baggrund kunne læse om uddannelsen. I nogle kulturer nyder skuespillere og kunstnere jo ikke nødvendigvis høj status.

Op til optagelsesprøverne tager jeg ud og besøger Gellerupscenen og fortæller om uddannelsen, for at folk fra denne del af Århus får en mulighed for i første omgang bare at vide, at der findes en skuespilleruddannelse her i byen.

I forhold til kvinderne, så afspejler lærergruppen faktisk, at der findes masser af kvinder med kompetencer inden for vores fag. I en sådan grad, at hvis vi stod med to lige kompetente undervisere, så ville vi vælge manden, for der er for få mandlige undervisere på uddannelsen. Men når jeg tænker over det, så er der en overrepræsentation af mænd inden for de dramatiske fag og af kvinder inden for de tekniske fag som krop, sang, tale m.m.

Vi interesserer os for mangfoldighed inden for lærergruppen, fordi variationen af spejlbilleder skaber et bedre undervisningsmiljø for eleverne, mere interessant udveksling i lærergruppen og – på lang sigt - bedre kunst. Vi har, udover danske, for øjeblikket spanske, islandske, marokkanske, engelsk, norske og russiske undervisere. Vi må gøre op med os selv. Der er holdning og der er pragmatisme. Hvis kunstens vitalitet lever af fornyelse, så må og skal vi udnytte mangfoldigheden. I forhold til det sociale perspektiv, så har jeg også åbnet den diskussion. Hvad skal vi med kunsten? Skal vi bare reproducere os selv til bevidstløshed ligesom man gør på dansk tv? Det er som om branchen kræver en efteruddannelse. Ja, man kan selvfølgelig ikke kræve af en kunstart, at den tager ansvar, men man kan kræve det af menneskene, kunstnerne. Den tid, vi lever i, ser ud, som den gør. Hvis vi ikke vil anerkende det, så er der noget galt. Oppe i det øverste

Norge, hvor man stort set aldrig har set en farvet mand, der er man rædselsslagen for 'den snigende islamisme'. Hvor kommer det fra? Er det måske os, der har fejlet og bygget det billede op? Det er i hvert fald nogle utrolig forvredne billeder, vi møder, og jeg mener, man må bevidstgøre sig og beskæftige sig med politik og magtforhold for at påvirke de politiske og sociale forhold, som skabes, blandt andet af vores fag.

GÅ IMOD STEREOTYPER

I, du og Sandra, bliver bedt om at spille de roller, fordi der ligger nogle bestemte magtstrukturer til grund for vores samfund. De strukturer har på forhånd besluttet sig for, hvordan I er, og derfor kan de ikke se jer som individer eller se jeres evner, og derfor bliver jeres historier ikke skrevet, kun fantasien om jer. Men kunsten har et ansvar for ikke at blive reaktionær, og den må hele tiden spørge sig selv, hvordan nutiden ser ud, og hvordan den kan skildre den i sit arbejde.

Jeg forsøger at geare eleverne til mødet med denne branche ved at skabe en uddannelse, der styrker dem som kunstnere. Min grundholdning har altid været at gå imod stereotyper både i forhold til køn, seksualitet, alder og etnicitet. Jeg tror og håber, at den grundholdning gennemsyrrer den ånd, der arbejdes i på skolen. Men måske har jeg ikke været specielt opmærksom på stereotyper i forhold til etnicitet.

Jeg tror måske, at det i lige så høj grad er et spørgsmål om, at skolen kan være som en boble, hvor der ingen hindringer er for, at mennesker med en etnicitet kan spille en rolle, der måske oprindeligt har haft en anden etc. Og når eleverne så forlader skolen, så er virkeligheden pludselig meget påtrængende og diskriminerende.

” **Min grundholdning har altid været at gå imod stereotyper både i forhold til køn, seksualitet, alder og etnicitet** ”

Det er jo en dobbelttydig sag, for på den ene side mener jeg, at det er skolens pligt at uddanne eleverne, så de udvikler deres talent og udfolder deres kunstneriske drift i videst muligt omfang, og støtte dem i deres forestilling om, at kunne spille hvad som helst, frem for allerede på uddannelsesplan at forberede dem på, hvor vanskeligt de muligvis vil få det og desillusionere dem allerede inden, de er trådt ind i den professionelle branche.

Men jeg ved jo, at hvis man får tilbudt en rolle, der er kliché og stereotyp, så kan det som individ være utrolig svært at gøre noget. Men man kan prøve. Og det vil jeg da fremover gerne blive bedre til at forberede eleverne på, at gøre indsigelser mod flade, stereotypiske roller. Det må gælde

SKUESPILLERSKOLEN VED AARHUS TEATER

---

alle eleverne, ikke kun de farvede, men også kvinderne, de rødhårede og de tykke. De skal jo være kreative i et ikke-kreativt samfund.

” Hvis der kom en aspirant i burka og ikke ville tage den af, så ville jeg simpelthen ikke vide, hvad jeg skulle gøre ”

I forhold til formalisering, så mener jeg bestemt, at det er en mulighed, man må overveje, hvis der bliver ved med ikke at ske noget af sig selv. Samtidig må jeg sige, at jeg også har mine egne grænser at udfordre: Hvis der kom en aspirant i burka og ikke ville tage den af, så ville jeg simpelthen ikke vide, hvad jeg skulle gøre. Og på nogle områder diskriminerer vi jo allerede, for eksempel i forhold til alder. Også på humorområdet diskriminerer vi. Jeg havde en homoseksuel elev, der en dag gjorde mig opmærksom på, at der er en tyk heteroseksuel majoritetshumor, der gør sig gældende på skolen. Det var ikke så rart at opdage.

Jeg synes, det ville være en rigtig god idé, hvis I ville komme tilbage til skolen og tale med eleverne og lærerne om stereotyper og valg af roller i forhold til karriere og holdning.

DRAMATIKER- UDDANNELSEN VED AARHUS TEATER

Samtale med tidligere rektor (indtil juli 2010) Janicke Branth.

Af skuespiller Sandra Yi Sencindiver og skuespiller Hassan Preisler

Vi er ikke nået så langt med at forholde os til ligebehandling her på stedet. Det har nok en del at gøre med, at vi kun optager seks elever hvert tredje år og hidtil alene har fokuseret på, om vi tror på talentet. Vi har i overvejende grad haft danskere på uddannelsen, fordi det er dem, der har søgt ind her. Vi har ikke rettet vores fokus mod bestemte befolkningsgrupper eller miljøer, for vi mener, at hvis ansøgeren ikke føler sig 'kaldet' til uddannelsen, så bliver det alt for hårdt at gå på skolen.

Det er svært at kvalificere nogle positivt frem for andre for eksempel på baggrund af etnicitet. Det ligger i uddannelsen, at de, der kommer ind, er nødt til at have et meget velfungerende sprog. Med denne årgang har vi forsøgt os med at tage en norsk studerende ind, og det fungerer på den måde, at jeg oversætter alt, hvad hun skriver på uddannelsen. Hun kom ind, fordi hun var et oplagt talent. Men man kunne måske godt forestille sig, at vi kunne søge penge udefra, hvis der dukker et talent op, der skal oversættes fra for eksempel ara-

bisk. Men det kan jo blive lidt svært for os at få øje på det talent. Af oplagte grunde. Der kunne ligge en mulighed i at skabe et teater, der spiller stykker med erfaringer fra miljøer med anden etnisk herkomst. Der har været meget fantastisk etnisk teater i USA. Også etnisk teater der er blevet skabt for at vedligeholde kulturer.

” Det er svært at kvalificere nogle positivt frem for andre for eksempel på baggrund af etnicitet. Det ligger i uddannelsen, at de, der kommer ind, er nødt til at have et meget velfungerende sprog ”

Der er masser af historier fra områder af det danske samfund, som vi ikke kan fortælle på de traditionelle teatre, fordi vi ikke har nok kunstnere uddannet, der kan fortælle dem. Men det bliver naturligvis aldrig løsningen på problemet omkring etnisk ligestilling i teatret.

VI HAR IKKE, OG VI VIL IKKE HAVE, KØNS-KVOTER

I forhold til de etablerede teatre eller den klassiske dramatik, så mener jeg, at det ville være helt vidunderligt, hvis vi kunne

DRAMATIKERUDDANNELSEN VED AARHUS TEATER

---

arbejde på en anderledes inkluderende måde, men vi skal tænke os om.

Det er stadig ikke alle sammenhænge, hvor man uden videre kan blande forskellige etniske grupper. Ellers ender vi med, at der er tegn i scenerummet, som ikke må aflæses af politisk korrekte grunde. Det er forhåbentlig et problem, der ændrer sig hen ad vejen, især hvis man sætter sig for at spille mere af den nye danske dramatik. I forhold til kønsfordelingen, så har vi stort set haft halvt af hver. Men vi har ikke, og vi vil ikke, lave kønskvoter. Vi ser, at der er skrevet mest dramatik til mænd, og af en eller anden grund synes det også at gøre sig gældende for vores kvindelige dramatikere her på uddannelsen.

” Dér var de ved at tabe næse og mund over den svenske ligestillingsdebat, selvom de ved, at samme kønsmæssige temaer også findes i Danmark – og ikke må ignoreres ”

Teatret kan virkelig godt bruge kvindelige figurer, der er ligeså spændende som de mandlige, og derfor forsøger jeg at gøre de studerende opmærksom på, at det er en god ide at skrive til kvinder. Det kan jo

også være, at det er her, deres styrke ligger rent kunstnerisk. Så det skal nok komme. For nogle år siden var et tidligere hold på studietur til Sverige. Dér var de ved at tabe næse og mund over den svenske ligestillingsdebat, selvom de ved, at samme kønsmæssige temaer også findes i Danmark – og ikke må ignoreres. Jeg tror desværre, det forholder sig sådan, at jo flere mænd, der er på banen, jo mere attraktivt bliver et arbejdsområde. Se bare på pædagogområdet, sygeplejen osv. Der vil nok gå en del år endnu, før det ændrer sig radikalt i Danmark.

DRAMATIKERUDDANNELSEN VED AARHUS TEATER

Samtale med rektor (fra juli 2010) Mads Thygesen.

*Af skuespiller Sandra Yi Sencindiver og
skuespiller Hassan Preisler*

Der bliver talt meget om mangfoldighed og inklusion i kulturlivet, men det er ikke så nemt at få øje på i praksis. Indenfor kulturlivet er det temaer, man diskuterer meget, men som man måske også har svært ved at finde de rigtige måder at håndtere på. Inden for teatret ser man det ofte behandlet som et tema i forskellige teaterforestillinger, og der ligger en vigtig udfordring i at iscenesætte og behandle disse problemstillinger på en interessant og nuanceret måde.

Det er nemt at få øje på den gode vilje, men det bliver let lidt ensformigt og klichépræget – det gælder fremstillingen af køn, etnicitet, men også når det drejer sig om de såkaldte randområder, der er inde i billedet for øjeblikket. Det er nok meget forventeligt, når man griber det an på en tematisk facon. Når du fokuserer på mangfoldighed og inklusion som temaer, du gerne vil behandle i dine fortællinger, kan det alt for let blive tavlepædagogisk og klichépræget.

Jeg vil egentlig hellere starte med dét, jeg gerne vil se – dét, jeg tror, de fleste af os drømmer om: En forestilling eller

et teaterstykke, der bringer noget nyt og overraskende på banen. Det lykkedes f.eks. i Mungo Parks Sandholm, fordi de lavede research og formåede at omsætte det til en interessant forestilling. Det som Tue Biering og Jeppe Kristensen arbejder med i Pretty Woman og Friends, er meget interessant og betydningsfuldt, fordi de tager et stykke populærkultur og præsenterer det i en ny og overraskende ramme. På den måde bidrager sådanne projekter til et mangfoldigt sceneudtryk.

TALENT ER AFGØRENDE

For dramatikeruddannelsen handler mangfoldighed primært om inspiration. Det er afgørende for dramatikeren, at man har en bred kulturel referenceramme, og at man også rent sprogligt får nogle input, der kan udvide ens horisont og gøre sit til, at man kommer ud over de velkendte stereotype fortællinger. Det er min funktion at drive en kunstnerisk uddannelse. Derfor skal mine bevæggrunde først og fremmest være kunstneriske og pædagogiske. Jeg kan selvfølgelig ikke løbe fra mine egne holdninger, men når jeg udtaler mig i denne her sammenhæng, så er jeg nødt til at vægte de kunstneriske og pædagogiske begrundelser. Jeg vil ikke tage aspiranter ind på uddannelsen, bare fordi de skal give et godt image til min uddannelse, f.eks. ved at bidrage til, at vi har en høj grad af mangfoldighed på uddannelsen. Det afgørende

DRAMATIKERUDDANNELSEN VED AARHUS TEATER

---

må være, at de har de rette kunstneriske kompetencer, at de har talent.

Som uddannelsesinstitution har vi imidlertid også et ansvar for at sikre, at vi har et mangfoldigt ansøgerfelt.

Da det er et meget smalt fagområde, vi repræsenterer, er vi nødt til at lave noget talentudvikling for at få mangfoldighed på banen. Det kan man jo gøre på mange måder. Man kan bekræfte og opfordre dem, der allerede er i gang, og hjælpe dem med at udvikle sig og komme frem. Man kan sørge for, at der i det hele taget kommer nogle flere stemmer på banen.

” Hvis man vil have et større publikum, må man også lave publikumsudvikling ”

Det er vores drøm at lancere nogle projekter, der kan rykke ved denne problemstilling. Vi er nødt til at være proaktive. Vi har kun en tiendedel af de ansøgere, man har på skuespilleruddannelsen, og derfor er det et smallere – og dermed også mindre mangfoldigt – udsnit af befolkningen, der søger ind hos os. Det vil vi gerne gøre noget ved. Vi arbejder f.eks. på at lave sommerkurser. Tanken er, at de enten skal være gratis eller billige. Det skal selvfølgelig ikke gå ud over vores almindelige økonomi,

men vi vil gerne lave kurser, der kan være med til, at flere folk kender uddannelsen.

VANETÆNKNING ER EN HINDRING

Den største forhindring for en mere mangfoldig branche er vanetænkning. Det er indlysende, at teatrene først og fremmest ansætter professionelle teaterkunstnere. Det betyder imidlertid, at integrationen må starte hos teateruddannelserne og teatervækstlaget. Hvis uddannelsernes rekrutteringsgrundlag er amatørteatermiljøet, så ligger der en stor udfordring i at gøre det åbent og mangfoldigt. Det handler både om økonomi og ressourcer, men også om at starte talentudviklingen tidligt.

Hvis man vil have et større publikum, må man også lave publikumsudvikling. Det kan man gøre ved at lave forestillinger om og med bestemte befolkningsgrupper - f.eks. andengenerationsindvandrere - hvis man vil have fat i netop denne befolkningsgruppe. Det er selvfølgelig én måde at gribe sagen an på, men jeg tror, man i dag er nødt til at tænke på, hvordan man får engageret publikum i teatret. Det handler ikke kun om at fokusere på repertoiret, dvs. hvem spiller hvad, men i ligeså høj om at fokusere på, at teatret er en social institution. Teater er en begivenhed, man går til, og man må gøre teatret mere åbent for publikum. Til optagelsesprøven på Dramatikeruddannelsen spurgte vi f.eks. en ung pige, hvorfor hun ikke havde set mere

DRAMATIKERUDDANNELSEN VED AARHUS TEATER

---

teater, og hun svarede: ”Jamen det er skide svært at finde et repertoire for sådan nogen som mig”. Hun er 20 år gammel, fra København, under uddannelse og det var ikke fordi, hun ikke havde lyst til at se forestillingerne, men hun følte, at teatrene var meget utilnærmelige. Det er et stort problem, som teatrene bør gøre mere ud af.

Nørrebro Teater er et eksempel på et teater, der har stor succes med at lave publikumsudvikling og få fat i et ungt publikum. Det tror jeg handler om, at de har forstået, at teater er en begivenhed, som ikke kun handler om den forestilling, der spiller på scenen, og de skuespillere der står der, men som i ligeså høj grad handler om hele rammen omkring forestillingen – og om hvordan får man gjort teatret mere tilgængeligt og åbent – både for et ungt publikum og et publikum med anden etnisk og kulturel baggrund.

FÅ PUBLIKUM TIL AT VENDE TILBAGE

Jeg var selv med til at lave en forestilling med en gruppe breakdansere fra Gellerup i Århus, der hed Trespassing og spillede på GRAN-teater for dans. Det interessante er, at vi havde en belægningsprocent på 110 procent og et meget blandet publikum: Der var mange lokale teaterfolk, der skulle ind og se giraffen. Og der var en hel flok fra Gellerup, som skulle ind at se deres venner og familie. Det gjorde det til en meget sjov

oplevelse at gå i teatret, fordi det var et kulturmøde i allerbedste forstand.

Problemet er bare, at når den forestilling har spillet i et par uger, så ser du aldrig det publikum på det sted igen. Derfor er vi nødt til at tænke i en bredere strategi for, hvordan vi får de befolkningsgrupper inkluderet i teatret – og det er der al mulig god grund til. Jeg tror, det er meget vigtigt at lave begivenheder omkring forestillingerne, der gør, at de samme folk vender tilbage for at se andre ting.

Som uddannelse kan vi sætte fokus på rekrutteringsgrundlaget. Men vi kan også fokusere på eleverne og de problematikker, de arbejder med. Det er min opgave at udvikle elevernes dramaturgiske og sproglige færdigheder, men vi arbejder også meget med research på uddannelsen. Det vil sige, at vi sender eleverne ud i marken for at indhente materiale, ikke bare som inspiration, men også for at udfordre den måde, de opfatter og skriver om det omkringliggende samfund på. Jeg mener, det er uddannelsens opgave at flytte eleverne mest muligt.

En anden måde er at sende eleverne ud og arbejde på teatrene. Der har vi muligheden for at påvirke den arbejdskultur, eleverne kommer ind i. Vi har stor opbakning fra teatrets chef, Stefan Larsson, som er meget opsat på, at vores elever får et tæt

DRAMATIKERUDDANNELSEN VED AARHUS TEATER

---

forhold til teatret. Derfor tør vi tage nogle chancer.

Men jeg tror ikke, der er en formel for dramatikerne, som f.eks. ”du skal skrive flere etniske roller, eller du skal skrive flere kvinderoller”. Det er ikke hensigtsmæssigt. Jeg tror på, at man tager udgangspunkt i elevernes eget materiale og udfordrer de perspektiver, der ligger i materialet. Jeg vil hellere end gerne have, at dramatiker-eleverne går ind i disse tematikker – det skal der ikke være nogen tvivl om – men det er helt afgørende, at vi udfordrer dem til at finde interessante indgangsvinkler. På uddannelsen bruger vi f.eks. individuelle vejledere, der er gode til at udfordre den måde, eleverne tænker og skriver på. Det er min opgave at få eleverne til at tage nogle chancer. Det er ikke godt nok, at de kun tager udgangspunkt i deres egen erfaringsverden, for det er i mødet med det andet, at gnisten opstår.

DET ER MÆNDENE, DER BLIVER LAGT MÆRKE TIL

Jeg er skeptisk overfor en kvoteordning på de kunstneriske uddannelser. Det er imidlertid af rent tekniske grunde. For hvilke kriterier bliver opstillet? Hvem opstiller dem? Og hvordan skal de administreres? Skal det være en embedsmand i Kulturministeriet, som opstiller kriterier for, hvordan man skal forstå mangfoldighed og inklusion på de kunstneriske uddannelser? Det kan

let blive lidt for teknisk. Jeg vil meget hellere komme med nogle visioner, som jeg selv kan stå inde for.

” Skal det være en embedsmand i Kulturministeriet, som opstiller kriterier for, hvordan man skal forstå mangfoldighed og inklusion på de kunstneriske uddannelser? ”

Et af de vigtigste tidspunkter i uddannelsen er optagelsesprøven. Vi bruger meget tid på den enkelte aspirant til optagelsesprøven. For det er kun hvert tredje år, vi har optagelsesprøve. Og hvis vi ikke er grundige nok, så skal vi kæmpe med det i tre år. Der bliver sat mange kræfter ind på at diskutere repræsentationen, både i forhold til alder, køn og nationalitet. Der er ikke den sten, der ikke bliver vendt i optagelsesprøven. Vi tænker meget i sammensætningen af juryen.

Vi har statistisk set flest kvinder til optagelsesprøverne, så vi må fokusere på, hvordan vi får fat i de unge talentfulde mænd. Hvor henter vi dem fra? Og hvad kan vi gøre for dem? Som underviser på Humaniora på universitetet har jeg tit oplevet, at 3/4 dele er piger. Og selv om de kvindelige studerende ofte er meget dygtige, er det tit mændene, der bliver lagt mærke til, fordi der ikke er så mange af dem – og de

DRAMATIKERUDDANNELSEN VED AARHUS TEATER

---

skyder lidt mere fra hoften. Det er nogle underlige sociale mekanismer, som betyder, at den tavse pige på bagerste række, der måske i virkeligheden er den dygtigste på holdet, måske er den underviseren sidst lægger mærke til. Det er sådanne sociale mekanismer, man skal være opmærksom på, hvis man vil gøre optagegrundlaget større og mere mangfoldigt.

MANGFOLDIGHED I LÆRERSTABEN

I forhold til mangfoldighed i lærerstaben må jeg indrømme, at jeg først og fremmest har kigget på færdigheder. Jeg har fokuseret på at få nogle undervisere, der kan noget helt særligt. Det viser sig imidlertid, at vi har undervisere med meget forskellige kulturelle baggrunde. Vores undervisere kommer fra hele Skandinavien, Tyskland, Holland, England og mange af dem er kommet til Danmark med andre kulturer og teatertraditioner i bagagen.

” I forhold til mangfoldighed i lærerstaben må jeg indrømme, at jeg først og fremmest har kigget på færdigheder ”

Det er en stor styrke for uddannelsen. Jeg har først og fremmest tænkt, at de kunne bidrage med noget i kraft af deres faglige kunnen. I forhold til mangfoldighed og inklusion er det imidlertid vigtigt, at

man ikke kun tænker på køn, nationalitet, etnicitet osv. men reflekterer over, hvordan underviserne tænker og formulerer sig. Det er vigtigt, at eleverne får en bred påvirkning og mulighed for selv at vælge mellem forskellige perspektiver.

Et ligebehandlingstjek lyder som en meget nuanceret måde at gribe problemstillingen an på, i stedet for at indføre kvoter. Min anbefaling kunne være, at man er pålagt at lave en evaluering hver gang, man har lavet en optagelsesprøve. Jeg ved godt, at mange er trætte af evalueringer, men samtidig er det jo institutionernes chance for at reflektere over deres valg og deres metode. Ved at lave den øvelse vil man per automatik komme til at reflektere over disse problemstillinger, og man bliver nødt til at forholde sig til dem. Man kunne godt lave en retningslinje for en evaluering med nogle af de spørgsmål, man kunne reflektere over.

Jeg tror meget mere på institutionernes selvevaluering og en form for monitoring, end på én eller flere kvoter, som jeg skal leve op til og kommer til at bruge uforholdsmæssigt meget energi på - i stedet for at fokusere på, hvad jeg kan gøre proaktivt. Det vil også være mere interessant og udfordrende for uddannelsen.

SKUESPILLERSKOLEN VED ODENSE TEATER

Samtale med rektor Jens August Wille.

Af skuespiller Sandra Yi Sencindiver og skuespiller Hassan Preisler

Jeg har været lidt nervøs for dette møde. Ikke fordi jeg er bange for jer! Men fordi debatten om ligebehandling læner sig op af racisme-debatten. Og ingen har lyst til at blive skudt i skoene, at man er racist eller chauvinist.

Mangfoldighed er et issue, som vi bruger meget tid på at tale om her på skolen. Det er også et følsomt emne. Der er meget, man kan blive skudt i skoene, når man diskuterer eller udtaler sig. Men vi ønsker at have denne dialog.

På landets teaterskoler fordeler det sig sådan, at der er flest kvindelige undervisere generelt, mens det primært er mænd, der instruerer – for eksempel afgangsforestillingerne. I vores skoleforestillinger har vi altid otte lige store roller - sådan omtrentligt. Rollerne fordeler sig ligeligt mellem kønnene. Dette er faktisk ikke noget, der har været diskuteret med instruktørerne. Det forholder sig bare sådan. Rollerne skal være lige store og fordelt mellem kønnene.

I forhold til den etniske fordeling af roller, så har vi ofte en diskussion om emnet, hvor vi vejer det kunstneriske hensyn overfor ligestillingen. Kan han overhovedet

være sort, denne karakter? For eksempel havde vi en elev med en fransk accent. I præsentationsforestillingen blev accenten begrundet, i afgangsforestillingen blev den ikke. Senere talte jeg med denne elev i forhold til hendes karriere, efter hun selv havde henvendt sig, og jeg sagde til hende, at jeg mente, at der for hende ville være to muligheder, når hun kom ud i branchen. Hun kunne enten støde på en instruktør, som er ligeglad med accenter, eller hun kunne spille roller med anden etnisk baggrund. Det samme må gøre sig gældende i forhold til hudfarve. Som hovedregel mener jeg, at en skuespiller må forholde sig til sine roller og indholdet i dem. Man har et ansvar. Vil man eller vil man ikke spille den og den rolle?

Jeg mener, at populærkulturen ofte spiller på forsimplede fordomme for at fortælle en historie i en fart. På de måde opstår de roller, man ikke har lyst til at spille.

KAMP OM DE FÅ PLADSER

Problemet her på skolen er, at vi gerne vil have flere elever med anden etnisk baggrund, men vi tager jo meget, meget få elever ind generelt, og derfor er der kamp om de få pladser, der er. Det betyder, at de, der har de bedste forudsætninger for at komme ind, kommer ind. Og det er desværre ikke de unge med anden etnisk baggrund.

Hvis man skal se sig om efter løsninger, så kan det enten være, at man tager flere ind, eller at der satses på forskolerne, grunduddannelserne. Man kunne oprette nogle grundskoler, der er statsstøttede med det fokus at sikre mangfoldighed på teaterskolerne. På den måde ville vi modtage flere ansøgere, der allerede er i gang med noget. Vi mangler simpelthen en undergrund, der kan føde skolerne.

I dag forsøger vi at sortere positivt i forhold til hudfarve og anden etnisk baggrund. Når vi når frem til at skulle vælge de sidste otte optagede, så er der nogle i udvalget, der vægter etniciteten meget højt. Alligevel ender det med, at der ikke kommer mange ind, og jeg ved ikke hvorfor. Der er nok mange årsager til, at det er sådan. Selvfølgelig har en af dem relation til det, vi kalder talent. Når snakken falder på talent, er det svært ikke at skulle forholde sig til, hvad det egentlig er. For mig, personligt, handler det om evnen til at transformere sig og indleve sig, at besidde en scenisk og musikalsk forståelse og have dramatisk fornemmelse. Samtidig må jeg anerkende, at forskellige mennesker har forskelligt med sig, og hvordan man får de ting til at smelte sammen, det ved jeg faktisk ikke.

Hvad vil det sige at være uafhængig af køn og etnicitet? Kan man være 'farveblind'? Når vi ser på en, der er farvet, så er vi i forvejen kodet til at læse noget bestemt

ind i ham. Vi bliver forstyrret af vores egne forestillinger om betydningen af farve og etnicitet. Vi prøver selvfølgelig at være 'farveblinde', men det er svært. I den sammenhæng må vi på skolerne også overveje, om der er roller ude i en branche, der ikke er farveblind, til den elev, vi overvejer at tage ind. Det er også et parameter. Teaterdirektørerne kræver bestemte typer, som de mener kan 'sælge'. Sådan er branchen, og det kan vi ikke ignorere.

Jeg ved, at det er af stor betydning for optaget på skolerne, hvordan juryen er sammensat. Hvis der sidder en person i juryen, der har interesse for og fokus på mangfoldighed, så smitter det. Hvis der ikke sidder en, så kan det blive glemt og gemt bag de mange andre optagelseskrav, der er.

MANGFOLDIGHEDEN ER GÅET TILBAGE

Jeg ville meget nødig være underlagt et kvotesystem. Samtidig så ønsker jeg at uddannelserne er demokratiske. Og mangfoldigheden er jo gået tilbage i forhold til halvfjerdsenerne. Jeg er enig i, at det er vigtigt det her. Der kan være nogle klare barrierer, for eksempel det sproglige, som vi må anerkende, men ud over det kan vi ikke gøre andet end at presse på. Jeg tror ikke på lovgivning på området. Lad os tale om det politiske - men med respekt for det kunstneriske. Lad os sørge for, at der sidder mennesker i optagelsesudvalgene,

der har fokus på mangfoldighed. Generelt mangler vi fokus på, om vi i optagelses- og ansættelsesudvalg har bevidsthed om det her, og vi må selv blive bedre til at være mangfoldige og sikre udvalgenes dagsorden.

” Jeg er tilhænger af, at vi bestræber os på, at sammensætningen skal være 50/50 på det område ”

På Statens og i Århus har de været bedre til at afspejle mangfoldigheden. Til gengæld er der sket noget nyt i forhold til køn. Der har været tilfælde på nogle af de senere årgange, hvor man har valgt at tage flere mænd end kvinder ind.

Jeg er tilhænger af, at vi bestræber os på, at sammensætningen skal være 50/50 på det område. Det er ærgerligt, når arbejdsløshedstallene tvinger os til at tage bestemte elever ind, for eksempel mænd. Vi må ikke begynde at spekulere i det. Jeg sidder i dramaturgiatet på Odense Teater, og jeg er klar over, at det også handler meget om, hvad teatrene tør. Det handler jo om billetter og penge. Man tør tit ikke tage en chance af frygt for at miste sit publikum. Men jeg er overbevist om, at der på den lange bane er meget at vinde i forhold til publikumsudvidelse, hvis man tør udfordre det eksisterende. Det er mangfoldigheden

der skal til, for at publikumssammensætningen kan udvikle sig.

Nogle af de tiltag, vi vil overveje, er at få vores materiale oversat til for eksempel arabisk, ikke fordi de unge ikke kan dansk, men fordi vi tror, det vil gøre uddannelsen mere tilgængelig for dem, hvis de kan vise deres forældre, hvad det vil sige at være skuespiller i Danmark. Desuden vil vi formulere os på vores hjemmeside, sådan at den opfordrer alle til at søge ind på vores skole, uanset etniske oprindelse m.m.

DET DANSKE MUSICALAKADEMI

Samtale med rektor Søren Møller.

*Af operasanger Johannes Mannov og
skuespiller Jakob Fauerby*

Vi har færre mandlige ansøgere, så vi forskelsbehandler faktisk. Men vi bestræber os på at lave et optag på 4/4, dog tillader vi os af kvalitative årsager et optag på 3/5.

På ansættelsesområdet interesserer køn mig uendelig lidt, det er fagligheden der interesserer mig, men jeg er bevidst om historikken på området. Jeg kan dog ikke se at kvoter i ledelse, i bestyrelser og blandt ansatte som andet end noget, der er nødvendigt i en overgangsperiode. Det giver fuldstændig mening, at der er bedre dynamikker og større innovation i en kønslig sammensat gruppe end i en ren kvinde- eller mandegruppe.

Når vi ansætter, sker det altid ud fra en erfaringspraksis. Vi er ret godt vidende om, hvem der er derude. Enten har vi selv været med til at skabe dem, eller også har vi kendskab til dem gennem kollegaer i Tyskland, Norden, England eller USA. Men vi ansætter altid ud fra et kvalitetskrav. Jeg har aldrig i de ti år, jeg har været her, tænkt køn.

Når det gælder generel mangfoldighed er vi ret godt repræsenteret, men det er ikke noget vi tænker ind i procedurerne, for vi er en naturlig del af den verden, vi befinder os

i, så den afspejler vi ret godt. Vi har nogle ganske få etniske studerende, men kunne godt ønske os flere, for vi tænker jo i typer. Jeg har gang i nogle udviklingsprojekter, der i virkeligheden er inspireret af det arbejde der foregår i London, hvor man laver teater på gadeplan og i ghettoen - men ellers ikke. Der kunne måske være god ræson i det, men jeg ved ikke, om det er vores opgave? Det er et vanskeligt område, og jeg tror, det er et arbejde, der skal ske på politisk plan.

MESSER I OFFENTLIGT REGI

For at skabe et både etnisk og fysisk mere nuanceret ansøgerfelt, har vi været aktive på messerne, men jeg må også indrømme, at det gør mig vred, at oplysning til unge om uddannelser er et privat foretagende. Det er et firma i Køge, der kører uddannelsesmessen, og det er utroligt dyrt, hvilket har gjort, at jeg sidste år sagde nej. Det skal da være i offentligt regi, og på de messer kan du virkelig nå ud til mange. Jeg kan bare ikke blive ved at give 30.000 kroner for det. Og det er ærgerligt, for der er et stort repertoire, der ikke kan spilles i Danmark, fordi der ikke er nok uddannede af anden etnisk herkomst end dansk. Det er et problem, men det er i høj grad politiske løsninger der skal til. Der er masser af jobs til dem bagefter.

Vi er meget bevidste om hele tiden at stå op mod virkelighedens krav. Vi skal jo have

en protagonist, men vi noterer, hvad alle har lavet i løbet af uddannelsen, så der er balance i tingene.

Hvad angår optagelse af elever med fysiske handicap, er det afgørende, om vedkommende kan gennemføre uddannelsen. Hvis man har talentet, så bestemt ja.

I forvejen tilrettelægger vi undervisningen efter elevernes vilkår. Det er en maskine, der kører, og sådan bliver det mere og mere, når vi får indført ECTS point, for så er der forløb, som man bare skal have gennemført.

Vi har også masser af homoseksuelle, for vi er interesseret i folk med kontakt til deres seksualitet - uanset hvordan den er. Vi har også løbende samtaler om for eksempel overvægt, eller hvis folk er meget store eller meget små. Vi ikke er interesseret i at bestemme, hvordan scenekunstnere kan se ud, men hvad eleverne kan. De skal dog kunne gennemføre både uddannelsen og en forestilling, så hvis man fysisk er ude af stand til det, går det jo ikke.

OGSÅ ET POLITISK ANSVAR

Vi er jo vækstlaget, så vi kan i den grad påvirke, hvad der sker derude. Vi ønsker og har masser af ideer til at mangfoldiggøre vores branche, men den kræver midler. Vi vil meget gerne ud og udvikle og inkludere, men det er ikke vores ansvar alene, det er

også politisk. Hvorfor er vi underrepræsenteret på flere områder? Og her vender jeg tilbage til uddannelsesmessen. Hvorfor skal det koste så mange penge at oplyse om disse uddannelser? Vi skal ikke hverve som sådan, vi skal oplyse, for det er selvfølgelig ikke alle, der kan komme ind på disse uddannelser, men vi skal ramme nogle af de mennesker, som ikke naturligt kommer i kontakt med teatret, og det kan vi netop på messerne. Det burde være en offentlig forpligtelse. Her vil jeg faktisk gerne gøre noget. Hvad med for eksempel at betale til en fond, så alle kunne komme til.

” Vi ikke er interesseret i at bestemme, hvordan scenekunstnere kan se ud, men hvad eleverne kan ”

Der er en tendens til en stereotypisering af køn, seksualitet, alder og vel også etnicitet indenfor musicalgenren. Det er vi meget opmærksomme på. Vores showcases er både et udstillingsvindue for vores elever men også for genren generelt, og vi har faktisk en unik mulighed for at bevise, at roller og temaer kan fortolkes på nye måder og af andre typer, end man plejer. Det vil sige, at vi tilstræber både at vise noget nyt og noget klassisk, og gerne på en 'ny måde'.

Jeg vil bestemt tage den her diskussion videre. Det har været meget inspirerende. Lad os nu få indført den BA, og lad os samarbejde sceneskolerne imellem, så vores elever og fremtidens kunstnere, lettere kan udvikle sig i den retning, der passer dem bedst og kan skifte retning, hvis de opdager, at deres talent ligger et andet sted end der, hvor de var havnet.

OPERA AKADEMIET VED DET KONGELIGE TEATER

Samtale med forstander Anne Margrethe Dahl (AMD) og viceforstander Kim von Binzer (KB).

Af operasanger Johannes Mannov og skuespiller Jakob Fauerby

AMD: Der har ikke været konkrete klager eller sager om diskrimination. Et eksempel på praktiseret ligestilling er, at en elev gik på barsel og blev tilbudt mulighed for at gøre sit studie færdigt efter endt barsel med nøjagtigt et års forsinkelse i forhold til normeringen.

AMD: Optagelsesproceduren er tredelt og et fem personers panel med tre interne og to eksterne voterer mundtligt i udvælgelsesfaserne. Man bliver enige i panelet om, hvem der skal optages. Optagelsesproceduren fungerer godt. Anonym optagelse bag et forhæng, ville være en umulighed, fordi man godt kan have en fænomenal sangstemme uden at have dramatisk nærvær eller karisma, og begge dele er vigtige for optagelse.

AMD: Vi er allerede langt i mangfoldighedsimplementering. Vi har mange udlændinge både blandt studerende og undervisere. Underviserne er desuden bredt repræsenterede på køn og alder. Mangfoldigheden er dog opstået naturligt, fordi eleverne har godt af at blive mødt med mange forskellige kompetencer fra deres undervisere.

Når det gælder de studiesøgende er minoritetsbaggrund ikke et optagelseskriterium. Man har heller ikke et princip om optagelseskvoter på køn. Der bliver udelukkende optaget på baggrund af faglige forudsætninger. Det er afgørende, at den søgende har en realistisk mulighed for at bestride en karriere. I år var der eksempelvis en blind ansøger, men selvom vedkommende havde haft de fornødne dramatiske og vokale evner, hvordan kunne vedkommende klare sig i branchen som operasanger?

KB: Jeg mener ikke, at det kan lade sig gøre at være svært handikappet operasanger. Sanger ja, men ikke operasanger på en scene. Eksempelvis Thomas Quasthoff (verdensberømt baryton med thalidomid-skade. red.) har de vokale og dramatiske forudsætninger, men er ikke kendt som operasanger, fordi der er så få roller, han kan spille. Ideelt set ville det være godt, hvis der var plads til alle på en operascene, men sådan ser virkeligheden ikke ud. Min holdning er dog, at det er bedre at uddanne en sanger for lidt, end en for meget. Akademiet skal tage ansvar for et udtalt løfte om at uddannelsen giver mulighed for at få arbejde i branchen bagefter. Et ansvar for at forandre branchen og tage indflydelse har akademiet kun i faglig henseende. Hvis de studerende er toptunede til det, de skal kunne fagligt, så kan de potentielt ændre eller udvide operaens muligheder. I gamle dage havde man mindst otte ugers

OPERA AKADEMIET VED DET KONGELIGE TEATER

---

prøvetid til at sætte en opera op. Nu er det højst seks uger, og der er ikke tid til store individuelle hensyn.

VI UDDANNER SANGERE TIL MARKEDET

AMD: Generelt er operasangerens erhverv blevet mere krævende nu om dage. I gamle dage kunne man bare gå ind, stille sig op og synge. Den går ikke mere. Nu er der ikke bare mindre prøvetid, men man skal også i langt højere grad kunne bevæge sig på en scene, kunne flytte sig hurtigt. Musikken giver ofte en meget stram timing, som nogle gange gør det umuligt at tage det mindste individuelle hensyn. I dag bliver nogle opsætninger også købt færdige fra andre operahuse, og instruktøren accepterer ikke ændringer, eksempelvis på grund af en sangers fysik.

” At lytte til musik, skal læres. Måske især opera – som nogle steder nok får folk til at stikke fingrene i ørene og løbe skrigende bort ”

KB: Normerne for opera er blevet snævrere og mere eksklusive, men så sandelig da også af højere scenisk kvalitet. Det skal akademiet tage højde for i uddannelsen. Der har været tilfælde, hvor overvægt hos studerende har givet anledning til særlig

rådgivning og kostvejledning, så de i højere grad kan honorere branchens krav til fysik og udseende.

AMD: Akademiet uddanner sangerne til det marked der er derude. Et marked i forandring og med et stigende antal små operakompagnier, som sætter opera op på vidt forskellige vilkår og måder.

KB: Uddannelsen er bredt forbedret og eleverne får et indgående kendskab til, hvordan arbejdsmarkedet ser ud netop nu igennem de mange gæstelærere, som underviser på stedet.

FOLKESKOLEN HAR ET ANSVAR

KB: Et ansvar for at gøre branchen mere inkluderende og mangfoldig, så opera kan nå ud til alle, ligger hos folkeskolernes musikundervisere. Det ville være en god idé, hvis den musikpædagogiske uddannelse, som de klassiske musikkonservatorier udbyder, berettiger til at undervise i folkeskolen og på gymnasier. Det ville tidligt få indflydelse på musikkulturen hos unge mennesker. At lytte til musik, skal læres. Måske især opera – som nogle steder nok får folk til at stikke fingrene i ørene og løbe skrigende bort.

AMD: Man skal tænke på, at akademiet står som det allersidste led på toppen af en lang uddannelse, som i langt de fleste tilfælde, er startet i barneårene.

OPERA AKADEMIET VED DET KONGELIGE TEATER

KB: Musikstil er kulturelt betinget. Opera findes eksempelvis ikke i Mellemøsten. Når man kører taxa, er det jo heller ikke lige opera, chaufføren hører. Akademiet får så få ansøgere med minoritetsbaggrund at årsagerne må søges forud for de videregående uddannelser.

AMD: I gamle dage var operaen mere op-søgende. At tage ud med opera ville være en vej til at få fat i folk, der normalt ikke kommer i berøring med denne kunstart. Her på akademiet har vi lavet skoleforestillinger, og jeg kunne godt forestille mig at invitere et andet publikum, end vi plejer, til at være publikum ved elev- og afgangsforestillinger. Det kunne for eksempel være unge med en baggrund, hvor man ellers ikke kommer i berøring med klassisk musik og opera.

AMD: Da vi sidst havde et samarbejde med rytmekonservatoriet blev det klart, at der stadig hersker mange fordomme om operasangere og deres verden. Det kan også godt være, at der er et annonceringsproblem i operabranchen, men jeg mener ikke, at skolerne og akademiet skal bruge ressourcer på det. Det må være operahusenes opgave.

AMD: Jeg ser et stigende fokus på integration i kunst og kultursammenhæng og mener, at det er et område, som der lige for tiden er penge i. Akademiet har ikke

et mål om lave om på samfundsordenen i forhold til integration. Jeg oplever, at det skrider fremad med integration og er sikker på, at der med tiden vil komme flere brune ansøgere til både musikkonservatorier og akademiet.

KB: Jeg mener ikke, at opera eller akademiet kan afspejle det omliggende samfund i sin elevsammensætning. Dertil er opera for specialiseret og nørdet.

BALANCE I ROLLER FOR MÆND OG KVINDER

AMD: Opera lever af at skabe drømme, dens chance ligger ikke i det hverdagsagtige. Man må ikke glemme, at akademiet står på ryggen af en kunstart, der er hundredvis af år gammel, og derfor ikke altid skal være nutidig. I øvrigt er det ikke vigtigt, at publikum i kraft af operaens form og udseende kan genkende sig selv. Det vigtige er dramaets og musikkens indhold og den konstellation, som rollerne har - ikke udseende, kostume og scenografi.

AMD: Det faktum, at der er en skævhed i rolleantal for mænd og kvinder, sammenholdt med det forhold at der er flere sangerinder end sangere, er et løbende problem, som vi prøver at tackle ved at opbygge kendskab til et repertoire af operaer, hvor der er balance i rolleantal for mænd og kvinder.

Vi har kun begrænsede muligheder for at få skrevet værker til eleverne, som kunne præsentere en mere ligelig rollefordeling, og jeg kan også være bange for, at kvaliteten ikke altid vil være i orden. Den seneste nyskrevne opera, jeg selv har været med til, var ikke egnet til at blive sunget af den menneskelige stemme, og det skal studerende ikke udsættes for.

” Vi ser gerne, at det undervisende personale har minoritetsbaggrund, men de er her ikke, fordi de har en sådan baggrund ”

KB: Vi er enige om, at opera ikke i højere grad end andre kunstarter har en særlig mulighed for at påvirke kulturlivet hen imod mangfoldighed og større inklusion af minoriteter. Vi har ikke ansat undervisningspersonale, hvor minoritetsbaggrund har spillet en rolle. Vi ser gerne, at det undervisende personale har minoritetsbaggrund, men de er her ikke, fordi de har en sådan baggrund. Selv elsker jeg naturligvis opera som kunstart og mener, at den er en vigtig del af det samlede vestlige kulturbillede. Ikke vigtigere end andre kunstretninger, men bestemt heller ikke mindre vigtig.